

Schilderen met olieverf voor Dummies

Spiek
Brief

Materiaallijst

Olieverf in tubes van 37 ml

- ✓ Cadmiumgeel licht (hue)
- ✓ Cadmiumrood licht (hue)
- ✓ Alizarine crimson
- ✓ Ultramarijn
- ✓ Marszwart
- ✓ Titaanwit
- ✓ Gele oker
- ✓ Ceruleumblauw (hue)

Andere belangrijke benodigdheden:

- ✓ Gamsol of Turpenoid, pot van 500 ml
- ✓ Lijnolie
- ✓ Canvas paneel of opgespannen doek, formaat afhankelijk van project
- ✓ Drie kleine tot middelgrote potten met deksel
- ✓ Lappen en keukenpapier
- ✓ Paletmes (metaal, geen plastic)
- ✓ Palet (een glazen of afscheurpalet)
- ✓ Vier à vijf varkensharen penselen, 6 tot 18 mm breed
- ✓ Schilderskist of iets anders om al deze spullen in te bewaren

Gebruik de kleurencirkel voor schilderen met olieverf

Houd deze cirkel bij de hand terwijl je schildert, dan weet je welke kleuren je moet mengen om andere kleuren te maken en welke complementair zijn. Meng voor complementaire kleuren de kleuren aan weerszijden van de kleur die je wilt. Tinten maak je met pure versies van de basiskleuren, waaraan je wit toevoegt. Schakeringen krijg je als je zwart of complementaire kleuren met de pure kleur vermengt. Als je aan dat mengsel wit toevoegt, krijg je tonen. De toonwaarde en intensiteit van kleuren veranderen door wit, zwart en complementaire kleuren aan pure kleuren toe te voegen.

Complementaire kleuren liggen kruislings tegenover elkaar op de kleurencirkel. Oranje is bijvoorbeeld de complementaire kleur van blauw.

Je ziet dat de toonwaarden en de intensiteit van kleuren per ring veranderen. Op de kleurencirkel staan:

- ✓ **Pure kleuren.** Op de buitenste ring staan de felste, meest intense vormen van een kleur. Hun toonwaarde varieert van heel licht, zoals geel, tot heel donker, zoals blauw en blauwviolet.
- ✓ **Schakeringen.** Deze staan op de tweede ring en zijn altijd donker dan de pure kleuren, maar lijken feller naast andere kleuren. Schakeringen lijken op de kleuren van herfstbladeren.
- ✓ **Tonen.** Op de derde ring vormen tonen de veelzijdigste kleuren, met een breed spectrum aan toonwaarden en intensiteit. Hun toonwaarde varieert van donker tot licht, de intensiteit van fel tot dof. Waarschijnlijk zijn de meeste kleuren op je palet tonen.
- ✓ **Tinten.** De binnenste ring van de kleurencirkel bestaat uit tinten, die altijd een lichtere toonwaarde hebben dan pure kleuren. Vaak zijn ze feller en ze doen denken aan de lente. De formule voor tinten is zuivere kleur plus wit.

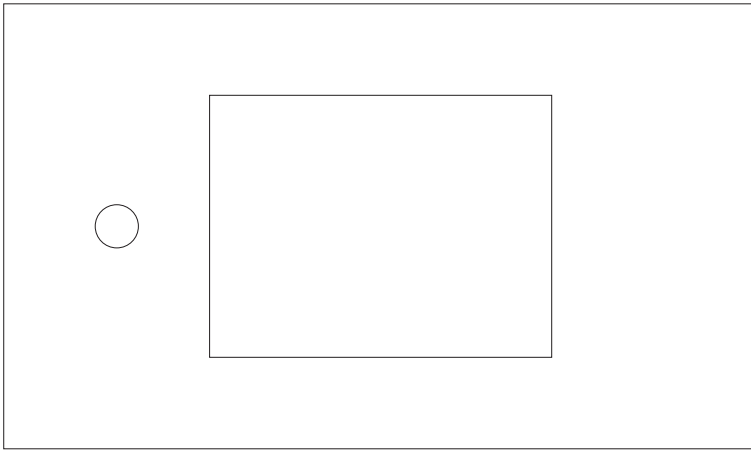

Schilderen met olieverf voor Dummies

Spiek
Brief

Een beeldzoeker maken en gebruiken als je gaat schilderen met olieverf

Als je je werkplek hebt voorbereid en weet welk deel van je stilleven je wilt schilderen, kun je met een beeldzoeker veel gemakkelijker een sterke compositie vinden. Dit instrument snijdt de delen van het stilleven weg die je niet gaat schilderen en houdt je gefocust op wat je wel wilt schilderen. Gebruik deze afbeelding als sjabloon om er zelf een te maken. Vergeet de binnenkant niet uit te snijden (anders zou je er weinig doorheen zien). De cirkel wordt een gat, zodat je de beeldzoeker in je werkboek kunt bewaren of aan je ezel kunt hangen.

Zo gebruik je de beeldzoeker:

1. Houd de beeldzoeker in je vrije hand.
2. Richt de beeldzoeker op een interessant deel van je stilleven.
3. Kijk door de beeldzoeker en teken de vormen na op dezelfde plek en in hetzelfde formaat als je ze ziet.

TIP De beeldzoeker moet in hoogte en breedte dezelfde verhoudingen hebben als je doek. Houd hem tijdens het tekenen altijd op dezelfde afstand van je ogen.

Het onderhoud van je penselen

Als je even bent uitgeschilderd, moet je weten hoe je je penselen schoonmaakt, dan blijven ze in vorm en kun je ze keer op keer gebruiken:

1. Veeg met keukenpapier eventuele vaste verfdeeltjes van je penselen.
2. Spoel je penselen uit in een pot met oplosmiddel en tik dan de druppels af tegen de buitenste rand van de pot. Laat penselen nooit in een oplosmiddel staan.
3. Giet wat vloeibare zeep in je handpalm en roer je penselen net zo lang door de zeep tot het sopje wit is. Spoel de penselen dan grondig uit, veeg het water eraf en gebruik ze pas weer als ze helemaal droog zijn.
4. Berg de penselen zo op dat de haren niet worden omgebogen. Bewaar ze in een penseeletui of een handdoek, dan behouden ze hun vorm.

Inhoud in vogelvlucht

Inleiding	1
Deel I: Kennismaken met olieverf	7
Hoofdstuk 1: Je wilt dus gaan schilderen.....	9
Hoofdstuk 2: Leer je olieverf kennen	19
Hoofdstuk 3: Je materiaal verzamelen	35
Hoofdstuk 4: Je voorbereiden om te gaan schilderen.....	47
Hoofdstuk 5: Stap voor stap door het schilderproces	59
Deel II: Zet je penselen maar klaar en ga schilderen!	75
Hoofdstuk 6: Een studie in zwart en wit.....	77
Hoofdstuk 7: Kleuren mengen en drie olieverfstudies	89
Hoofdstuk 8: Verf op het doek aanbrengen: penseelstreken en glaceertechnieken.....	111
Deel III: Mensen, plaatsen en dingen	123
Hoofdstuk 9: Stillevens onder de knie krijgen.....	125
Hoofdstuk 10: Doe het lekker buiten: landschappen.....	145
Hoofdstuk 11: De basis van portretschilderen.....	171
Hoofdstuk 12: Niet alleen portretten: meer over het schilderen van mensen.....	189
Deel IV: Kleur en ontwerp	209
Hoofdstuk 13: Je schilderij plannen	211
Hoofdstuk 14: Vorm, ruimte en je schilderooppervlak.....	229
Hoofdstuk 15: Hoe de delen van een compositie samengaan	243
Hoofdstuk 16: Ideeën visueel overbrengen	267
Hoofdstuk 17: Werk vol zelfvertrouwen met kleur	287
Deel V: Het deel van de tientallen	307
Hoofdstuk 18: Tien strategieën om snel beter te leren schilderen.....	309
Hoofdstuk 19: Tien kunstenaars die je moet kennen: interessante schilders.....	317
Index	323

Inleiding

Schilderen met olieverf. De woorden alleen al brengen een eeuwenlange kunsttraditie in herinnering, van de meesterwerken uit de renaissance tot de pittoreske landschappen die je in winkeltjes ziet als je op vakantie bent. De rijke, vlammende kleuren zijn fascinerend. Met olieverf ziet alles eruit als tovenarij. Voor kunstenaars is schilderen met olieverf vanwege de vele mogelijkheden zowel onweerstaanbaar als intimiderend. In dit boek willen we je bekendmaken met dit eeuwenoude medium en je zo veel mogelijk informatie geven om ervoor te zorgen dat schilderen met olieverf deel gaat uitmaken van je leven.

Of je je nu voor de allereerste keer aan olieverf waagt of al een ervaren schilder bent, in dit boek kom je alle aspecten van schilderen met olieverf tegen. We laten je de belangrijke eigenschappen, technieken en mogelijkheden zien en we geven extra informatie voor degenen die al een tijdje met dit fantastische medium werken.

We stoppen zo veel mogelijk informatie in dit boek, zowel over technische kwesties als over manieren waarop je als kunstenaar, als schilder, naar de wereld kunt kijken. We weten dat er al heel veel boeken over schilderen met olieverf bestaan. Wat dit boek anders maakt, is dat de projecten stap voor stap worden uitgelegd, zodat je de verf vloeiend leert aanbrengen op je schilderijen. We laten je zien hoe je driedimensionale vormen kunt afbeelden en dramatische, sterke beelden creëert. We hebben ook een deel over ontwerpen toegevoegd. Daarin leer je hoe je innovatieve en originele kunstwerken kunt maken. Het ontwerp maakt deel uit van elk schilderij, maar we leren je hier hoe je je natuurlijke ontwerpinstincten kunt aanscherpen, zodat je effectievere en creatievere composities maakt.

Olieverf is de koningin onder de media voor kunstenaars. Een olieverfschilderij is wat je ziet in het museum; daar denk je aan als je het woord 'kunstenaar' hoort. Maar schilderen met olieverf, dat een geschiedenis van vijfhonderd jaar kent, kan intimiderend zijn. We geven je zo veel mogelijk informatie om zelf je eerste fantastische pogingen te durven wagen.

Bij het schrijven van dit boek zijn we heel dicht bij onze filosofie over kunstenaars en docenten gebleven. We geloven heilig dat je kunst het best leert waarderen door zelf kunst te maken. Als je leert schilderen, ervaar je uit de eerste hand wat het betekent om een kunstenaar te zijn. Je leert niet alleen schilderen, je leert ook de wereld door de ogen van een kunstenaar te zien. Er gaat dan een hele schilderswereld voor je open.

Over dit boek

Het komt vaak genoeg voor dat mensen zichzelf leren tekenen. Je pakt een potlood en papier en gaat aan de slag. Maar schilderen lijkt altijd een mysterie. Kleuren mengen, de olie en oplosmiddelen, al die penselen; waar moet je beginnen? Je ziet wel eens cursussen op de televisie, maar de schilderijen lijken allemaal op elkaar. We hebben jou bij het maken van dit boek voor ogen gehad. Met de lessen in dit boek leren we je schilderen zoals jij wilt schilderen. We geven de basisinformatie om je vaardigheden te verbeteren en je te helpen nieuwe te ontwikkelen als je meer weet over kleuren, compositie en de toepassingen van olieverf.

Ons boek is zo ingedeeld dat alles gemakkelijk te volgen is. Na een paar inleidende lessen op basis van directe observatie, krijg je de kans om aan de hand van je eigen ontwerpen en invalshoeken olieverfschilderijen te maken. We proberen alles te behandelen wat je nodig hebt om te leren schilderen en nog jaren vooruit te kunnen om je schilderkunst met dit medium verder te verkennen.

Ons advies is: heb geduld met jezelf en geef jezelf ruimte en tijd om te experimenteren. Zorg vooral dat je er plezier aan beleeft. Onze filosofie is simpel. We geloven dat iedereen kan leren schilderen. Als je maar graag genoeg wilt, als je een beetje tijd investeert (twee of drie uur per week) en als je gemotiveerd genoeg bent om de materialen te kopen en een werkplek in te richten, kun je leren schilderen.

Maar we willen wel eerlijk tegen je zijn. Je zult moeten accepteren dat je een tijdlang een groentje bent. Misschien maak je meteen al een paar prachtige schilderijen, maar ga ervan uit dat je eerder een paar rare, bizarre probeersels produceert voordat je de techniek in de vingers hebt. Maar dan is de beloning ook groot. Als je begint met schilderen, kun je aan elk volgend schilderij zien dat je steeds meer weet.

Afspraken in dit boek

We hebben een paar conventies gebruikt die het lezen van dit boek gemakkelijker maken:

- ✓ *Cursiveringen* benadrukken termen en ideeën die voor het eerst worden gebruikt en die we uitleggen.
- ✓ **Vetgedrukte** tekst gebruiken we voor de belangrijkste termen in een opsomming.
- ✓ De belangrijkste schilderprojecten in het boek hebben een eigen kop, zodat je ze vanzelf tegenkomt als je door de hoofdstukken bladert. Kleinere projecten zijn aangegeven met het pictogram 'Probeer het'.

- ✓ Bij ieder project staat vermeld wat je nodig hebt en wanneer. Lees voor je begint eerst alle stappen door, zodat je zeker weet dat je alle benodigdheden bij de hand hebt.

Wat je niet hoeft te lezen

We hebben dit boek zo geschreven dat je de informatie gemakkelijk kunt vinden. We hebben er werkelijk alles in gezet wat we konden verzinnen en volgens ons is dat allemaal informatie die je nodig hebt om te leren schilderen met olieverf. Maar sommige dingen kun je overslaan. Bepaalde informatie is wat technischer of gaat over een aanpak die niet op elke situatie van toepassing is. Je hoeft bijvoorbeeld het volgende niet per se te lezen:

- ✓ **Tekst in de kaders.** In de kaders (die grijsgekleurd zijn) konden we alles kwijt wat maar met olieverf te maken heeft. Ook al staat er nuttige informatie in, het is niet echt noodzakelijk dat je ze leest.
- ✓ **Alles waar het pictogram 'TECHNISCHE INFO' naast staat.** Dit is interessante informatie, maar niet echt onmisbaar om het onderwerp in de betreffende paragraaf te kunnen begrijpen.

We weten ook dat je dit boek waarschijnlijk niet exact van voor naar achter zult lezen. Voor de meesten van jullie is het zelfs het beste om deel I helemaal over te slaan en meteen naar deel II te gaan. Als je voor die methode kiest, kun je meteen met schilderen beginnen. Deel I kun je als naslagwerk gebruiken voor vragen over benodigdheden, gereedschap, de inrichting van je schilderplek, enzovoort.

We willen graag geloven dat je elk woord dat we hebben geschreven in je opneemt, maar weten dat veel informatie te geheimzinnig is om in één keer te absorberen. Hopelijk houdt je die informatie wel in je achterhoofd bij de ontwikkeling van je vaardigheden en gebruik je ons boek in de toekomst als naslagwerk.

Veronderstellingen over jou

Toen we dit boek aan het schrijven waren, hadden we een paar veronderstellingen over jou, beste lezer:

- ✓ Je wilt je graag gaan verdiepen in de schilderkunst; je eigen beelden creëren en proberen het soort schilderijen te maken dat je in musea of kunstboeken ziet. Je gaat olieverf dus niet gebruiken als verflaag op handgemaakte voorwerpen.

- ✓ Je hebt al ervaring met tekenen, door zelfstudie of door een cursus die je ooit hebt gevolgd. We gaan ervan uit dat je naar iets kunt kijken en daar een herkenbare afbeelding van weet te maken.
- ✓ Misschien weet je weinig van kunstgeschiedenis, maar je bent er wel in geïnteresseerd en je waardeert wat je bent tegengekomen.
- ✓ Je weet niets over schilderen of je hebt je op eigen houtje in schilderen met olieverf verdiept en bent niet veel opgeschoten. We gaan er ook vanuit dat je misschien wel geprobeerd hebt met olieverf te schilderen, maar graag meer aanwijzingen wilt.

Dit boek is eenvoudig genoeg om beginnende schilders moeiteloos te helpen uitvinden wat er allemaal komt kijken bij het schilderen met olieverf. Als je niet zeker weet of je wel goed genoeg kunt tekenen, kun je toch leren schilderen, terwijl je je tekenvaardigheden verder ontwikkelt.

Maar ook als je al wel het een en ander over dit onderwerp weet, vind je uitdagingen in dit boek. We hebben er ook projecten en invalshoeken in opgenomen voor mensen met meer ervaring in de kunst. Kijk naar de hoofdstuktitels over specifieke onderwerpen of schilderprojecten om je vaardigheden verder te verbeteren. En ook als je al eens geschilderd hebt, hoeft het je niet te verbazen als je zelfs in de basislessen nog informatie vindt die lacunes in je kennis opvult.

Indeling van dit boek

Dit boek is zo opgezet dat het gemakkelijk te gebruiken is. We behandelen allerlei onderwerpen, van het kopen van de materialen tot schilderprojecten waarin je stap voor stap op een creatieve en originele manier schilderijen leert maken. Elk deel van dit boek richt zich op een ander aspect van het schilderproces.

Deel I: Kennismaken met olieverf

In dit deel vind je een overzicht van alles wat je nodig hebt om aan de slag te kunnen, van het kopen van de materialen tot de inrichting van een werkplek. We bespreken ook het schilderproces en zetten uiteen wat de doelen zijn als je wilt leren schilderen. Verderop in het boek komen we op sommige onderwerpen uitgebreider terug, maar begin hier als je het hele plaatje in beeld wilt krijgen.

Deel I is niet bedoeld als een stap voor stap les. Het is meer een naslagwerk om je op weg te helpen met voorzieningen, je verf en alle fysieke zaken die je nodig hebt om te kunnen schilderen. Als je meteen wilt gaan schilderen, kun je beginnen met deel II, maar blader terug naar deel I als je bepaalde details wilt opzoeken.

Deel II: Haal je penselen tevoorschijn en ga schilderen!

In dit deel ga je je echt bezighouden met het schilderen zelf. Als je nog echt een groentje bent, vind je hier onze duidelijke, stap voor stap uitgelegde projecten. Heb je al enige schilderervaring, dan is de informatie toch waardevol. We bespreken allerlei dingen over olieverf die we in de loop van vele jaren hebben ontdekt en die meestal niet aan de orde kwamen tijdens onze eerste schilderlessen.

We vullen de hoofdstukken in dit deel met schilderprojecten die we *studies* noemen. Deze snelle, informele schilderijen draaien om het gebruik van een specifieke set kleuren die op een specifieke manier worden gebruikt. Daarmee breid je je kennis over kleuren uit en leer je ze te gebruiken, waardoor je ze gemakkelijk toe kunt passen in je werk.

Deel III: Mensen, plaatsen en dingen

In dit deel vertellen we je over de belangrijkste schildergenres: stillevens, landschappen en portretten. Je leert in hoofdstuk 9 allerlei voorwerpen in de projecten met stillevens te schilderen; in hoofdstuk 10 ontdek je allerlei manieren om het populairste genre in de schilderkunst, het landschap, uit te proberen, behandelen we het schilderen van bomen, water, gebouwen en voorwerpen in de verte. In dat hoofdstuk komen heel veel dingen aan bod.

We laten je in hoofdstuk 11 en 12 ook stap voor stap zien hoe je een portret schildert. Aan de hand van verschillende projecten leer je hoe je een gezicht moet proportioneren, wat de beste invalshoek voor een portret is, hoe je nauwkeurig vleeskleuren mengt en nog veel meer.

Deel IV: Kleur en ontwerp

Schilderen draait helemaal om zelfexpressie en het visueel overbrengen van ideeën. In deel IV helpen we je je eigen ideeën in schilderijen uit te drukken. We leggen je dan uit hoe je je schilderij moet plannen, hoe je je ideeën op papier zet en hoe je foto's als inspiratiebron kunt gebruiken. We hebben het over een goed ontwerp en laten je zien hoe je beginnersfouten kunt vermijden. Verder leggen we uit hoe je je expressiviteit kunt accentueren door op zoek te gaan naar manieren waarop je de compositie van je schilderij kunt koppelen aan je ideeën. Tot slot geven we je alle gereedschappen die je nodig hebt om een expert in kleurgebruik te worden.

Deel V: Het deel van de tientallen

Dit deel gaat over alles wat je kunt doen met je nieuwe hobby en welke kant je op kunt gaan. Lees deze hoofdstukken als je wilt voortborduren op je nieuwe vaardigheden en wat inspiratie wilt opdoen van andere kunstenaars.

Pictogrammen in dit boek

Aan de linkerkant van vrijwel alle bladzijden in dit boek zie je pictogrammen. Die wijzen je op specifieke informatie.

Dit pictogram bespaart je tijd en energie, omdat hier wordt uitgelegd hoe je op een gemakkelijkere manier iets kunt doen of er staat aangegeven waar je meer informatie kunt vinden over het onderwerp dat we bespreken.

Als je dit pictogram ziet, weet je altijd dat er belangrijke informatie naast staat. Het is de bedoeling dat je dit informatieve stukje tekst onthoudt voor later.

De informatie in dit boek is wel gebruiksvriendelijk, maar soms moeten we gewoon een paar heel belangrijke details over schilderen met olieverf geven. Dit pictogram wijst op specialistische informatie, maar die is misschien niet altijd absoluut noodzakelijk voor het project waar we mee bezig zijn. Je mag dit soort stukjes dus best overslaan.

Dit pictogram vertelt je wat je niet moet doen en waarom niet en waarschuwt je voor hobbels op de weg. Het is bedoeld om je tijd en energie voor je te besparen. Sommige dingen moet je zelf leren, maar je kunt vaak wel leren van de fouten die generaties schilders voor jou hebben gemaakt!

We gebruiken dit pictogram voor definities van technische termen en ander jargon dat je misschien tegenkomt wanneer je je in de kunstwereld stort. Met de terminologie achter deze pictogrammen kun je zelfs een echte kenner in de taal van de kunst worden, in sommige kringen ook wel *artsspeak* genoemd.

Dit pictogram verwijst naar leuke en informatieve oefeningen in het boek. Probeer die ook te doen als je je de lessen echt eigen wilt maken om een betere schilder te worden.

Hoe nu verder?

Je hoeft dit boek niet van voor naar achter te lezen. Deel I is een overzicht van heel veel praktische informatie, die je als naslagwerk kunt gebruiken. Als je nog maar net begint, raden we je echt aan om de projecten in deel II stap voor stap door te nemen. Als je al een tijdje schildert, kijk dan nog eens naar deel II om je kennis op te frissen om te controleren of je alle basisdingen weet. Als je toe bent aan een grotere uitdaging, ga dan naar deel III.

Deel I

Kennismaken met olieverf

The 5th Wave

By Rich Tennant

